

BÖLÜM 4

İNGİLİZ DİNLER TARİHÇİSİ A.C. BOUQUET'DE İSLAM ALGISI: BİR ÖNCÜ PANORAMASI

Şevket ÖZCAN¹

GİRİŞ

İnsan kendini ve kendi dışındakileri tanıyıp anlamaya ihtiyaç duyan bir varlıktır. İnsanın kendi dışındakiler, öteki veya ötekiler kavramlarıyla tanımlanır. Dolayısıyla herhangi bir insan için komşusu veya başka bir din mensubu öteki olabilmektedir. Dinler Tarihi kökenini daha eski tarihlere götürmenin imkânıyla beraber modern dönemde bir bilim dalı olarak Alman filolog Max Müller (1823-1900)'in “*Bir dini bilen hiçbirini bilmez.*” (Müller, 1882) ilkesini benimseyip teşekkül sürecine girerken ötekini tanımayı amaçlamıştır. Bu minvalde pek çok dinler tarihçisi belli bir yöntem takip ederek ötekini, yani diğer dinleri ve mensuplarını mümkün olduğunca eksiksiz anlamayı hedeflemiştir. İngiliz Alan Coates Bouquet (1884-1976) de benimsediği metodolojik yaklaşım çerçevesinde çalışmalar kaleme alıp okurlara ve araştırmacılara ötekileri tanımalarına katkı sunan bir dinler tarihçisidir.

Bouquet, Anglikan kilisesinde bir papaz, Cambridge Üniversitesi Dinler Tarihi kürsüsünde öğretim üyesi ve dini konular üzerine çalışmalar kaleme alan bir yazar kimliğine sahiptir. *Hinduism* (1949), *Everyday Life in New Testament Times* (1953), *The Christian Faith and Non-Christian Religions* (1958) ve *Religious Experience: Its Nature, Types, and Validity* (1968) kitaplarından bazılarıdır. Onun en ünlü kitabı, belki de alana en büyük katkısı 1941'den 1971'e kadar sekiz baskıya ulaşmayı başaran İkinci Dünya Savaşı yıllarında yazdığı *Comparative Religion* (Karşılaştırmalı Din) adlı çalışmasıdır. Bouquet bu sayede, karşılaştırmalı metodunun Batılı birçok din bilimcisi tarafından benimsenmesi ve benzer tarzda pek çok çalışmanın kaleme alınmasıyla öncü bir karakter olarak alanda temayüz etmiştir. Bu bağlamda Geoffrey Parrinder'in *The World's Living Religions* (1964) ve Ninian Smart'ın *The Religious Experience of Mankind* (1969) adlı eserleri örnek verildiğinde onun etkisinin büyüklüğü ortaya çıkmaktadır (Ünal, 1999).

Genel itibarıyla ilahiyat-kelam ve dini fenomenleri “Karşılaştırmalı Din”

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniv. İslami İlimler Fakültesi, ozcan.sevket06@gmail.com,

KAYNAKLAR

- Ahsan, M.M. (1992). Bell, Richard. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları. 5: 423-424.
- Akyüz, N. (2017). Din sosyolojisinde bir dini otorite tipi olarak din kurucusu. *Dini Araştırmalar*, 20/52: 99-110.
- Alıcı, M. (2005). Dinler tarihinde çağdaş metodolojik problemler. *İslami İlimlerde Metodoloji/Usul Meselesi-II* içinde (s. 1299-1366). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Biruni. (2015). *Tahkiku ma li'l-Hind Biruni'nin gözüyle Hindistan*. Kıyameddin Burslan, Çev. İstanbul: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Bouquet, A.C. (1953). *Comparative religion*. London: Penguin Books.
- Fayda, M. (1991). Bahirâ. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları. 4: 486-487.
- Fiğlalı, E.R. (1991). Bahailik. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları. 4: 464-468.
- Fox, G. (2007). *The journal of George Fox*. New York: Cosimo.
- Gündüz, Ş. (2018). Namaz ve Yahudilikteki günlük ibadet. *İslami İlimler Dergisi*, 13/2: 215-238.
- Hafizoğlu, R. (2019). *İngiliz oryantlizminde Kuran ayetlerinin tarihlendirilmesi*. İstanbul Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi.
- Hamidullah, M. (1991). *Hz. Peygamberin savaşları*. Salih Tuğ, Çev. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- İpek, Y. (2018). *İran ve Osmanlı coğrafyasında gelişen bir dini hareket olarak Babilik-Bahailik ve günümüz Türkiye'sindeki faaliyetleri*. Erciyes Üniversitesi: Doktora Tezi.
- Müller, M. (1882). *Introduction to the science of religion*. London: Longmans, Green.
- Özcan, Ş. (2017). *Dinlerin insana verdiği değer: Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam örneği*. Ankara: İlahiyat Yayınları.
- Rodwell, J.M. (1963). *The Koran*. London: Everyman's Library.
- Sarıçam, İ., Özdemir, M.& Erşahin, S. (2011). *İngiliz ve Alman oryantlistlerinin Hz. Muhammed tasavvuru*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Sharman, C. W. (1991). *George Fox & the Quakers*. Richmond: Friends United Press.
- Smart, N. (1983). *Worldviews: crosscultural explorations of human beliefs*. New York: Charles Scribner's Sons.
- Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. Ceriz. (1988). *Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk, I-VI*. Beyrut.
- Tarakçı, M. (2012). Vahiy. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları. 42: 443-447.
- Tarakçı, M. (2010). Kalvinizm'de kader anlayışı. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19/2: 93-119.
- Tiwari, K. N. (1987). *Comparative religion*. Delhi: Motilal Banarsidass.
- Tümer, G. (1986). Çeşitli yönleriyle din. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 38: 213-267.
- Ünal, M. (1999). *Din fenomenolojisi: Tarihçe, Yöntem ve Uygulama*. Kayseri: Geçit Yayınları.
- Wardenburg, J. (2007). Protestanlık. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları. 34: 351-354.